

Results. *Within the framework of the issue of the formation of a «linguistic personality» at the level of higher education, the issue of Ukrainian-language training of future foreign specialists is of particular importance. The Ukrainian language is a functional part of the world's linguistic space. Its status as a state is enshrined in Article 10 of the Constitution of Ukraine. This status is confirmed by the laws «On Education», «On Higher Education» and «On the Principles of State Language Policy». Due to the active introduction in the educational process of innovative technologies and modern approaches, future foreign experts must have a Ukrainian language at the appropriate level for productive professional and personal communication. To do this, it is necessary to ensure the high efficiency of teaching Ukrainian as a foreign language. The article systematizes the historical experience of teaching Ukrainian as a foreign language on the territory of Ukraine and abroad. The dynamics of formation of the methodology of teaching the Ukrainian language as a foreign as a science and its close connection with such branches of linguodidactics as Ukrainian linguodidactics (Ukrainian language teaching methodology) and the methodology of teaching foreign languages that have common trends in development at the present stage of the reform of the national education system are characterized, but different historical and chronological features of formation.*

Conclusion. *Based on the analysis of the current state, features and prevailing tendencies of Ukrainian-language training of future foreign specialists of technical specialties in institutions of higher education of Ukraine, we can conclude that the preparation of future foreign specialists in technical specialties in Ukrainian is a multidimensional and specific educational process. It involves the acquisition by future foreign specialists of the technical specialties of language and communicative competences in Ukrainian, which, taking into account the historical, psychological, linguistic, socio-cultural aspects of this process, the comprehensive use of methodological experience, the introduction of the latest forms and methods of teaching and computer support of the educational process, provides a successful obtaining technical education in Ukrainian higher education and effective further professional activity.*

Key words: *method; educational process; teaching of the Ukrainian language as a foreign language; future foreign specialist; institution of higher education; technical specialties; trends; linguodidactics.*

*Одержано редакцією 08.12.2017
Прийнято до публікації 13.12.2017*

УДК 378.046 (045)

НІКОЛАЄСКУ Інна Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, докторант кафедри
педагогіки вищої школи і освітнього
менеджменту, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
Україна
e-mail: nikolaesky@ukr.net

**ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАЧА
СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ:
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Анотація. *Представлено результати формувального етапу дослідницько-експериментальної роботи з вивчення проблеми професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Окреслено етапи експериментального дослідження щодо результативності професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ.*

Запропоновано авторське визначення термінолексми «професійно-педагогічна самореалізація викладача системи післядипломної освіти». Висвітлено результати

формульованого етапу дослідницько-експериментальної роботи, які спрямовані на дотримання організаційно-педагогічних умов й апробацію організаційно-змістової моделі реалізації системи професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: акмеологічний практикум; бенчмаркінгові технології; викладач системи післядипломної педагогічної освіти; веб-портфоліо; інформаційно-комунікаційні технології; науково-методичний супровід; професійно-педагогічна самореалізація; формульований етап.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі постає питання щодо ефективного вирішення завдань післядипломної педагогічної освіти, яке здебільшого стосується якості кадрового забезпечення відповідних навчальних закладів на рівні професійної компетентності, професійної мобільності й педагогічної майстерності академічної аудиторії. Сутність цих якостей полягає в тому, що вони є продуктами засвоєння професійних знань і практичних умінь викладача і реалізуються у вигляді його професійно-педагогічної самореалізації. Прагнення до самореалізації займає провідне місце у професійно-педагогічній діяльності з-поміж чинників, які спонукають викладача системи післядипломної освіти до професійно-педагогічної активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальності й значущості проблеми, що пов'язана з самореалізацією особистості в освітньому просторі, наголошено в працях таких українських учених, як: І. Бекешкіна, Т. Вівчарик, Л. Мова, В. Муляр, М. Недашківська, Г. Нестеренко, В. Радул, Л. Рибалко, Л. Сохань, В. Тихонович, А. Фоменко, Н. Шульга та інші. Наукові здобутки цих учених-педагогів обґрунтовують нові концептуальні підходи до вищої освіти, указують шляхи подолання консерватизму освітян, виокремлюють проблему самореалізації суб'єктів освітнього процесу у вищій школі як самостійну і першочергову.

При проведенні формульованого етапу дослідницько-експериментальної роботи було враховано рекомендації щодо ефективного здійснення експерименту Ю. Бабанського, О. Барабанщикова, Р. Немова, М. Нещадима та інших. Проте, опрацювання понад 400 наукових джерел із різних аспектів досліджуваної проблеми дає підстави стверджувати, що професійно-педагогічна самореалізація викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій до цього часу ще не була основним предметом наукового пошуку.

Метою статті є висвітлення особливостей дослідницько-експериментальної роботи з вивчення проблеми професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Передусім зазначимо, що зміст поняття «самореалізація» у психолого-педагогічних джерелах трактується як «складний психосоціальний механізм», «вияв соціального становлення особистості», «діяльність людини, у результаті якої змінюється довкілля і сама людина», «зовнішня форма існування професійно-педагогічної культури викладача як відкритої системи цінностей» [2; 3; 4; 9]. Відповідно на основі здійснення наукових розвідок із питання самореалізації особистості, професійної самореалізації педагога нами запропоновано авторське визначення термінологічної «професійно-педагогічна самореалізація викладача системи післядипломної освіти» як *усвідомлений, цілеспрямований процес, який стимулює розвиток особистості впродовж усієї професійно-педагогічній діяльності та забезпечує саморозвиток викладача й виражається в готовності до здійснення професійної діяльності на основі застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.*

Історико-педагогічний аналіз і вивчення сучасного стану проблеми професійно-педагогічної самореалізації викладачів системи післядипломної педагогічної освіти засобами ІКТ надали можливість попередньо розробити організаційно-педагогічні умови й організаційно-змістову модель реалізації системи досліджуваного процесу, що потребує експериментальної перевірки.

Експериментальне дослідження результативності професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ здійснювалося в кілька етапів:

- *теоретико-аналітичний (2012-2013 рр.)* – передбачав ретроспективний огляд наукових студій; простеження типології поглядів, напрямів еволюції думок на феномен самореалізації в цілому і професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ, зокрема, вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми в теорії й практиці професійної освіти; ознайомлення з провідними тенденціями андрагогічної освіти і ролі викладача в навчанні дорослих у сучасному вимірі, вітчизняним і світовим досвідом розвитку системи післядипломної освіти; вивчення й узагальнення національної та закордонної практики з питань застосування ІКТ закладами післядипломної педагогічної освіти; застосування під час курсової підготовки і в міжкурсний період інноваційних моделей, форм, прийомів, технологій науково-методичного супроводу професійної діяльності академічної аудиторії;
- *аналітико-синтетичний (констатувальний) (2013-2014 рр.)* етап експерименту дослідження був спрямований на отримання оперативної інформації про реальний стан досліджуваної проблеми в закладах післядипломної педагогічної освіти, які складали експериментальні майданчики дослідження; обрано методи дослідження, проведено констатувальний зріз, визначено інтегрований характер сутності професійно-педагогічної самореалізації викладача післядипломної освіти засобами ІКТ на методологічних рівнях;
- *формульальний етап (2015-2017 рр.)* експерименту передбачав упровадження в діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти організаційно-педагогічних умов професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ, а також відповідної організаційно-змістової моделі;
- *узагальнювально-підсумковий етап (2017 рр.)*, метою якого було узагальнення результатів дослідження та здійснено їх опрацювання, виявлено динаміку рівнів і критеріїв професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ, сформульовано висновки щодо експериментальної роботи за спроектованою системою, визначено перспективи подальших досліджень означеної проблеми.

У попередніх наших дослідженнях було виокремлено організаційно-педагогічні умови [7], презентовано організаційно-змістову модель [6] і представлено результати констатувального етапу дослідницько-експериментальної роботи [8].

Коротко схарактеризуємо результати формульального етапу дослідницько-експериментальної роботи, який спрямований на дотримання визначених організаційно-педагогічних умов і апробацію організаційно-змістової моделі реалізації системи професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ.

Значна увага в ході формульального етапу експерименту приділялася *систематичному здійсненню науково-методичного супроводу професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ*. Для усвідомлення значущості професійно-педагогічної самореалізації для викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти було запропоновано і проведено *цикл круглих столів психолого-педагогічного спрямування* з проблеми самопізнання та самовдосконалення особистості [10], що розроблені Т. Черкашиною.

Важливою й дієвою формою науково-методичного супроводу професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ виявився *майстер-клас «Педагогічний коучинг»*. Метою проведення майстер-класу

«Педагогічний коучинг» є створення системи мотивації для академічної аудиторії щодо неперервного професійного розвитку, реалізації індивідуальних програм самовдосконалення, саморозвитку і професійно-педагогічної самореалізації науково-педагогічних працівників. Відповідно до мети була підібрана серія методів та інноваційних технологій, які спряли підвищенню результативності професійно-педагогічної самореалізації викладачів.

Однією з популярних форм науково-методичного супроводу засобами ІКТ є *онлайн-навчання* для викладачів системи післядипломної педагогічної освіти на платформі Prometheus [<https://prometheus.org.ua/>], зокрема опанувати *онлайн-курс «Критичне мислення для освітян»*, одним із авторів якого є Н. Степанова, кандидат філософських наук, доцент кафедри професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Однією з виокремлених нами організаційно-педагогічних умов є *застосування бенчмаркінгових інструментів для здійснення результативної професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій*. Реалізація цієї умови відбувалася під час проведення *круглого столу в формі хепенінгу* на тему «Бенчмаркінг – ефективний науковий ресурс інноваційної діяльності викладача системи післядипломної педагогічної освіти», у ході якого науково-педагогічні працівники були активними учасниками обговорення актуальних питань і мали можливість доповнювати інформацію ведучого, який будував основну змістову лінію композиції круглого столу. Продовженням такого заходу стала участь академічної спільноти у *діловій грі* «Бенчмаркінг: за і проти». Після проведення ділової гри учасники круглого столу виробили пам'ятку-пропозиції щодо успішного впровадження в систему післядипломної педагогічної освіти бенчмаркінгового досвіду закладів вищої освіти світового рівня.

Цікавими виявилися проведені *творчі дискусії*, оскільки учасники, які залучалися до обговорення питань круглого столу і переймали естафету чи брали слово для короткої доповіді, давали відповідь на різноманітні питання. Зокрема, дискусійним і практико-творчим виявилось обговорення питання: «Які ефективні засоби інформаційно-комунікаційних технологій сприятимуть розвитку наукових ресурсів інноваційної діяльності академічної аудиторії?».

Реалізація наступної умови – *упровадження акмеологічних технологій у міжкурсовий період як компонента професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій* – відбувалася у процесі опанування *акмеологічного практикуму*, який є складником навчально-методичного посібника «Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах інформаційно-комунікаційного простору». Принагідно зазначимо, що вивчення теоретичної частини акмеологічного практикуму відбувалося за допомогою пояснювально-ілюстративних, репродуктивних методів і методів проблемного навчання. У своїй практиці ми намагалися відійти від монологу і перевести навчання у формат діалогічного стилю викладання, оскільки переконані, що головними у процесі навчання мають стати зв'язки між усіма учасниками дискусії, а сам процес має проходити в позитивній комунікації, взаємодії та партнерстві.

При вивченні окремих питань теоретичного блоку акмеологічного практикуму, зокрема «Чим обумовлено актуальність появи акмеологічних концепцій в освіті?», «У чому полягає місце і роль акмеометрії серед інших напрямів акмеології?», «Які особливості акмеологічних моделей сучасного вчителя, запропонованих В. Максимовою та Г. Даниловою?» та інших дискусійних питань були застосовані *інтерактивні методи навчання* (лекції-дискусії, «лекції вдвох», лекції-презентації, дискусії, рольові ігри, моделювання ситуацій, мозковий штурм, психодрама, проективне малювання, творча вправа).

При обговоренні питання «Яким чином самореалізація особистості впливає на акмеологічне зростання фахівця?» дієвим виявився *методичний прийом «Метаплан»*, а також *«Fishbone» («Рибна кістка»)*, який дозволив учасникам акмеологічного практикуму «розбити» загальну проблемну тему для причин і аргументів із питання «Чому практичний досвід є основним показником досягнення вершин у творчій діяльності викладача?».

Після завершення теоретичного блоку акмеологічного практикуму викладачам було запропоновано опрацювати практичну його частину. Практичний блок містив різноманітні *завдання, вправи, міні-тренінги*, які спонукали викладачів творчо вирішувати питання щодо акмеологічного зростання (наприклад, вправи «Малюємо ромашку», «Шість капелюхів», «Колесо життя», гра «Стіна пам'яті»).

Під час формульованого етапу реалізовувалася така організаційно-педагогічна умова, як *створення й активне застосування віртуальних форм методичної роботи як координаційних центрів інформаційно-комунікаційного середовища*. Нами було розроблено і створено одну з віртуальних форм методичної роботи – авторський Інтернет-клуб-освітній салон «Педагогічний ексклюзив» [5]. Створюючи Інтернет-клуб, ми скористалися ідеями, які запропоновані Н. Фаустовою, Л. Александровою та І. Васильєвою, а саме: розміщення на сайті методичних розробок навчально-виховних заходів, тематичних бесід, дискусій, а також публікація адрес сайтів, де можна ознайомитися зі спеціалізованою літературою й інноваціями навчально-виховної діяльності; видання електронних газет та/або електронних журналів навчально-виховного спрямування; створення фотогалерей; здійснення анкетування і соціологічних опитувань із різних проблем освітньої діяльності; проведення віртуальних екскурсій.

У розрізі реалізації презентованої нами умови викладачам було запропоновано розробити *«Портфоліо особистісного успіху»* і *«Веб-портфоліо викладача-ученого»* як певних засобів фіксування, накопичення матеріалів, які демонструють рівень зростання професіоналізму викладача і вміння вирішувати завдання у своїй професійній діяльності.

Відмінність портфоліо від веб-портфоліо полягає в тому, що веб-портфоліо є персональним інформаційним простором особистості, яке слугує платформою для створення віртуального «Я», спілкування, обміну досвідом, особистісного і професійного зростання. Нами було розроблена 5-ти-рівнева система оцінювання пропонує форм роботи за певними критеріями: повнота інформації (структурованість, цілісність і зв'язність матеріалу, який презентується, логіка викладу інформації); розвиненість педагогічних умінь (уміння аналізувати свою діяльність); сформованість дослідницьких навичок (уміння працювати в команді, публічно говорити, аргументувати власні думки і судження); сформованість умінь самоконтролю й самооцінювання (уміння працювати над помилками, реалістичність в оцінюванні своїх можливостей, регулярність самомоніторингу). Результати оцінювання співвідносилися з такими балами: дотримання всіх критеріїв – 5 балів, відсутність одного з розроблених критеріїв – 4 бали, відсутність двох і більше критеріїв – 3 бали.

При розробленні програми формульованого експерименту було передбачено роботу з *керівництва дослідницько-експериментальною роботою загальноосвітніх навчальних закладів як сфери професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій*. Керівництво дослідницько-експериментальними майданчиками різного рівня як сфера професійно-педагогічної самореалізації викладача дозволяє виокремити низку функціональних завдань, які дозволяють професійно-педагогічну самореалізацію викладача як науковця перетворити на безпосередній процес його взаємодії з конкретними педагогічними колективами-учасниками експериментальної роботи в реальних умовах освітнього процесу школи.

Зазначимо, що під нашим керівництвом протягом 2014-2017 рр. здійснювалася дослідницько-експериментальна робота регіонального рівня з теми «Організаційно-педагогічні умови підвищення якості освітніх послуг загальноосвітніх навчальних закладів», учасниками якої були дев'ять загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідно до теми роботи нами була розроблена програма експерименту, яка враховувала вимоги особистісно орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, компетентнісного і програмно-цільового методологічних підходів. Зауважимо, що відповідно до висвітлених вище методологічних підходів визначалися мета, зміст і способи здійснення дослідницько-експериментальної роботи з окресленої теми, реалізовувалися завдання програми експерименту в контексті досліджуваної нами проблеми, здійснювався систематичний контроль за ходом і результатами роботи, коригувалися заходи, що спрямовані на реалізацію цілей.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про те, що дослідницько-експериментальна робота підтвердила гіпотезу, відповідно до якої професійно-педагогічна самореалізація викладачів системи післядипломної освіти засобами ІКТ буде результативною за таких організаційно-педагогічних умов: систематичне здійснення науково-методичного супроводу професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ; застосування бенчмаркінгових інструментів; упровадження акмеологічних технологій у міжкурсовий період; створення й активне застосування віртуальних форм методичної роботи як координаційних центрів інформаційно-комунікаційного середовища; керівництво дослідницько-експериментальною роботою загальноосвітніх навчальних закладів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, під час формувального етапу педагогічного експерименту було послідовно вжито педагогічних заходів, спрямованих на результативність професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ. Основну роботу з проблеми дослідження було організовано за такими напрямками, як збагачення змісту навчання поняттями, ідеями, теоріями, що пов'язані з основами самореалізації особистості в цілому і професійно-педагогічної самореалізації викладача, зокрема; удосконалення у викладачів інформаційно-комунікаційної компетентності; розвиток в академічній аудиторії вмінь і прийомів самоосвітньої діяльності. Співвіднесення кінцевих результатів дослідницько-експериментальної роботи з поставленою метою й визначеними завданнями стане підставою для оцінювання ефективності впровадження розроблених нами організаційно-педагогічних умов.

Список використаних джерел

1. Ботвинников А. Д. Организация и методика педагогических исследований / А. Д. Ботвинников. – Москва : Наука, 1981. – 240 с.
2. Исаев И. Ф. Теория и практика формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя высшей школы / И. Ф. Исаев. – Белгород, 1993. – 218 с.
3. Комісаренко Н. Самореалізація як прояв соціального становлення особистості / Н. Комісаренко // Рідна школа. – 2003. – № 1. – С. 23–25.
4. Краснощок І. П. Особистісна самореалізація майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук (13.00.07) / І. П. Краснощок. – Київ, 2003. – 20 с.
5. Ніколаєску І. О. Інтернет-клуб-освітній салон «Педагогічний ексклюзив» як віртуальний центр інформаційно-комунікаційного простору для професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти / І. О. Ніколаєску // Педагогічні інновації у фаховій освіті : збірник наукових праць. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2015. – Вип. 1 (6). – С. 308–313.
6. Ніколаєску І. О. Організаційно-змістова модель професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. О. Ніколаєску // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2015. – № 9. – С. 147–153.

7. Ніколаеску І. О. Організаційно-педагогічні умови професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. О. Ніколаеску // Молодь і ринок. – 2016. – № 8 (139). – С. 180–184.
8. Николаеску И. А. Профессионально-педагогическая самореализация преподавателя системы последипломного образования средствами информационно-коммуникационных технологий : результаты констатирующего этапа исследования / И. А. Николаеску // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / редкол. : С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. – Київ : Міленіум, 2017. – Вип. 277. – С. 187–194.
9. Сазонов В. П. Воспитание на основе потребностей человека / В. П. Сазонов // Педагогика. – 1993. – № 2. – С. 28–32.
10. Черкашина Т. В. Круглий стіл як форма педагогічної співпраці в умовах сучасного освітнього середовища : методичний посібник для педагогічних працівників / Т. В. Черкашина. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2014. – 68 с.

References

1. Botvinnikov, A. D. (1981). *Organization and methodology of pedagogical research*. Moscow (in Russ.)
2. Isaev, I. F. (1993). *Theory and Practice of Forming the Professional Pedagogical Culture of a Higher School Teacher*. Belgorod (in Russ.)
3. Komisarenko, N. (2003). Self-realization as a manifestation of the social formation of personality. *Ridna shkola (Our school)*, 1, 23–25 (in Ukr.)
4. Krasnoshchok, I. P. (2003). *Personal Self-Realization of the Future Teacher in the Educational-Educational Environment of the Pedagogical University*. Kyiv (in Ukr.)
5. Nikolaesku, I. O. (2015). Internet club and educational showroom «Pedagogical exclusive» as a virtual center of information and communication space for professional and pedagogical self-realization teacher of postgraduate education. *Pedahohichni innovatsiyi u fakhoviy osviti (Pedagogical innovations in vocational education: a collection of scientific works)*, 1 (6), 308–313 (in Ukr.)
6. Nikolaesku, I. O. (2015). Organizational-content model of vocational-pedagogical self-realization of the teacher of the system of postgraduate education by means of information and communication technologies. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelya (Bulletin of the University of Dnipropetrovsk named after Alfred Nobel. Series «Pedagogy and Psychology»)*, 9, 147–153 (in Ukr.)
7. Nikolaesku, I. O. (2016). Organizational-pedagogical conditions of vocational and pedagogical self-realization of the teacher of the system of postgraduate education by means of information and communication technologies. *Molod' i rynek (Youth and the market)*, 8 (139), 180–184 (in Ukr.)
8. Nikolaesku, I. O. (2017). Professional-pedagogical self-realization of postgraduate education teacher by the means of information and communication technologies: for the results of the ascertaining stage of research. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy (Scientific herald of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series «Pedagogy, Psychology, Philosophy»)*, 277, 187–194 (in Russ.)
9. Sazonov, V. P. (1993). Education based on the needs of a person. *Pedahohyca (Pedagogic)*, 2, 28–32 (in Russ.)
10. Cherkashina, T. V. (2014). *Round table as a form of pedagogical cooperation in the conditions of modern educational environment: methodical manual for pedagogical workers*. Cherkassy (in Ukr.)

Abstract. NIKOLAESKU Inna Oleksandrivna. *Professional-pedagogical self-realization of the pedagogical education system manager by means of information and communication technologies: Features of the formative stage of the study.*

Introduction. *The desire for self-realization occupies the leading place in the professional pedagogical activity of the teacher of the system of postgraduate education. Professional-pedagogical self-actualization of the postgraduate teachers facilitates the use of information and communication technologies in the educational process.*

Purpose. *The results of experimental work on the study of the problem of vocational and pedagogical self-realization of the teacher of the system of postgraduate education by means of information and communication technologies are presented.*

Results. *The results of the formation stage of experimental and experimental work are considered. The formative stage was aimed at introducing in the educational process of institutions of postgraduate pedagogical education organizational and pedagogical conditions of vocational and pedagogical self-realization of the teacher of the system of postgraduate education by means of ICT. We determined that vocational and pedagogical self-realization of teachers of the system of post-graduate education by means of ICT will be effective under the following organizational and pedagogical conditions: systematic implementation of scientific and methodological support of vocational and pedagogical self-realization of*

the teacher of the system of postgraduate education by means of ICT; application of benchmarking tools; the introduction of acmeological technologies in the undercurrent period; creation and active use of virtual forms of methodological work as focal points of the information and communication environment; leadership of experimental work of general educational institutions.

Originality. *The scientific and methodical measures for the implementation of organizational and pedagogical conditions are presented. This is a series of training seminars, on-line learning, creative discussions and exercises, acmeological training, and others. Author's online educational club «Pedagogical Exclusive» was developed. The purpose of the Club is to help and provide teachers with the process of self-realization at the professional and personal levels, revealing the creative and personal potential of the scientist. Briefly describes the contents of the acmeological practice. The forms and methods concerning application in practice of teachers of benchmarking tools are presented. The importance of the teacher's web portfolio is outlined. The leadership of experimental work of schools as areas of teacher's professional and pedagogical self-realization is singled out.*

Conclusion. *Experimental work on the research problem at the formative stage was aimed at the implementation of pedagogical measures aimed at the effectiveness of the teacher's professional-pedagogical self-realization of the system of postgraduate education by means of ICT. Prospects for further research – holding a general-summary stage of experimental work on the research problem.*

Key words: *acmeologic workshop; benchmarking technologies; teacher of postgraduate pedagogical education system; web portfolio; information and communication technologies; scientific and methodological support; vocational and pedagogical self-realization; forming stage.*

*Одержано редакцією 03.11.2017
Прийнято до публікації 15.11.2017*

УДК 378.147 (045)

НІНОВА Тетяна Степанівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
початкової освіти, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
Україна

e-mail: ninova@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. *Розглянуто питання необхідності вдосконалення педагогічної підготовки майбутніх учителів до діяльності в галузі екологічної освіти і виховання молодших школярів. Проведено аналіз понять «готовність до діяльності», «готовність майбутніх учителів до екологічної освіти і виховання молодших школярів». Установлено найважливіші складники у структурі готовності майбутніх педагогів, які необхідні вчителю початкової школи для ефективної діяльності в галузі екологічної освіти і виховання молодших школярів. Визначено педагогічні вміння й сучасні професійні функції, якими повинен оволодіти майбутній учитель для такого виду діяльності.*

Ключові слова: *готовність до діяльності; готовність майбутніх учителів до екологічної освіти і виховання молодших школярів; структурні компоненти готовності; педагогічні вміння; професійні функції педагога; система екологічних знань; екологічна свідомість і культура вчителя.*

Постановка проблеми. *Сучасний рівень екологічної безпеки суспільства пов'язаний із рівнем освіченості, культури і вихованості його членів. Формування*